

Дослідження особливостей комунікативної взаємодії в соціальній мережі «VK»

О.І. Ястребов
магістрант,
Університет економіки
та права «КРОК»

У статті досліджено тенденції комунікативних процесів, що відбуваються на пострадянському просторі, починаючи з 2004 р., коли був запущений Facebook. Подано оцінку сучасного стану процесів формування індивіда у сфері сучасного інформаційного простору.

Ключові слова: соціальні мережі, комунікація, психологічні захисти, статистичне дослідження.

В статье исследованы тенденции коммуникативных процессов, происходящих на постсоветском пространстве, начиная с 2004 г., когда был запущен Facebook. Дана оценка современного состояния процессов формирования индивида в сфере современного информационного пространства.

Ключевые слова: социальные сети, коммуникация, психологические защиты, статистическое исследование.

This article explores trends in communication processes. Posted assessment of current state and individual formation throw contemporary information space.

Keywords: social networks, communication, psychological protections, statistical survey.

Постановка проблеми

Нині існує досить багато засобів, форм і способів спілкування через Інтернет, зокрема завдяки використанню соціальних мереж. Це в першу чергу пов'язано з тим, що людство за останнє століття зробило величезний стрибок у розвитку науки і техніки, який відкрив нові простори для реалізації потреби у спілкуванні.

Так, виникнення і розвиток цифрових технологій, а згодом масове поширення соціальних мереж, відкрили особливий вид комунікацій, причому як на рівні міжособистісної взаємодії, так і на рівні бізнес-процесів, керування соціальною думкою тощо.

Слід зауважити, що Інтернет розвивався дуже швидко, особливо останні 8 років.

У цьому дослідженні розглянуто особливості спілкування в соціальних мережах у рамках пострадянського простору та, частково, Європи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Вивченням спілкування в мережі також займалися такі автори: А.Є. Жичкіна,

О.Н. Арестова, Л.Н. Бабанін, А.Є. Войсунський та інші. В основному, дослідження взаємодії людей у соціальних мережах були проведені американськими дослідниками на базі мережі *Facebook*.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Вивчення особливостей міжособистісного спілкування та комунікації у бізнес-сфері в основних соціальних мережах є актуальним, оскільки цей вид взаємодії нині є одним із провідних по всьому світі.

Формулювання цілей статті

Мета статті – визначити особливості спілкування у соціальних мережах, виявити зв'язки та тенденції.

Виклад основного матеріалу дослідження

Віртуальне спілкування багато в чому повторює реальне, тут діє принцип перенесення, оскільки все одно взаємодія протікає в системі «людина – людина».

Невидимість і можливість втратити реальну інформацію призводять до відчуття

безпеки – ілюзії, що навіть за вкрай негативну поведінку користувач не буде покараний [1].

У Інтернеті люди створюють так звані «віртуальні особи», описуючи себе певним чином. Створення віртуальної особи, часто абсолютно не схожої на реальну, обумовлене опосередкованістю віртуального спілкування. Віртуальна особа отримує ім'я, псевдонім. Псевдонім називається «*nick*» (від «*nickname*» – псевдонім) або «*label*» – лейбл, ярлик [2]. Існує безліч різноманітних імен, тому практично неможливо створити їх чітку класифікацію.

Складність вираження емоцій, що частково компенсується спеціально розробленою знаковою системою передачі емоцій і можливістю задавати тон повідомлення в рядку виводу повідомлення (пошепки, іронічно, сумно та ін.). У Інтернеті втрачають своє значення невербальні засоби спілкування, які в реальному спілкуванні є основними. Надійність мовного спілкування різко падає, адже в реальності невербальна комунікація визначає до 80% результату взаємодії та взаємсприйняття [3].

Функції мережевої невербальної комунікації залишаються тими ж, однак способи її прояву мають специфічні особливості та ширші можливості. Наприклад, до невербальної комунікації можна віднести ілюстрації, малюнки і символи, до яких рідко вдаються співрозмовники в процесі реальної взаємодії.

У віртуальному просторі неможливо оцінити відстань між партнерами – усі співрозмовники перебувають одночасно на одному екрані монітора, тоді як у реальності відстань між ними може обчислюватися тисячами кілометрів. У такому разі відчуття простору (якого по суті немає) буде виключно суб'єктивним переживанням.

Віртуальне спілкування має підвищену, порівняно зі звичайними соціальними контактами, емоційну насиченість [4].

Дуже часто і дуже швидко між співрозмовниками виникають близькі відносини, що часто переходять у взаємну приязнь, дружбу, якщо співрозмовники однієї статі, а між чоловіком і жінкою вони часто набу-

вають більш інтимної форми, яка в Інтернет іменується «віртуальний роман» [5].

Віртуальний роман розвивається дуже швидко, те, на що в реальності йдуть місяці, у мережі вкладається в дні. Однак і закінчуються такі романи дуже швидко. Без зустрічей у реальності віртуальний роман рідко триває більше півроку. Найчастіше віртуальний роман – це стан крайнього емоційного збудження, що межує з ейфорією. Специфікою віртуальних романів порівняно з реальними є їхня всеосягність.

На думку К. Янг, учасники віртуального спілкування стають здатними приймати більший емоційний ризик шляхом безболісного висловлювання суджень, що суперечать думці інших людей. Часто в реальному житті ці люди не можуть висловити нестандартні, «соціально небезпечні» думки навіть своїм близьким знайомим. У кіберпросторі вони можуть виражати ці думки без страху, конфронтації або засудження, адже інші люди є менш досяжними [6].

Крім того, Інтернет особливо важливий для тих людей, чиє реальне життя з тих чи інших внутрішніх або зовнішніх причин є збідненим у сфері міжособових відносин. У такому разі люди використовують Інтернет як альтернативу своєму реальному оточенню. Комп'ютери створюють ілюзію товариських відносин без вимог дружби [7].

Норми і правила поведінки в мережі, стратегії самопрезентації, а також багато інших елементів *Web*-культури створюють у користувача відчуття причетності. Таким чином, у Інтернеті, в результаті фізичної непередставленості партнерів по комунікації один одному, втрачає своє значення низка бар'єрів спілкування [8].

Усього шість рукостискань відділяє нас від аборигена в Австралії, від знайомства з англійською королевою, Білом Гейтсом або Мадонною. Це не жарт, а цілком науковий факт, так званий ефект малого світу або теорія 6 рукостискань. Якщо вірити авторові цієї теорії, Стенлі Мільгрену, то будь-які 2 людини на Землі знайомі, образно кажучи, через 6 рукостискань [9].

Аналіз результатів статистичного дослідження використання соціальних мереж

Методика, застосована у 2011 р.:

- тестування в одному з київських ліцеїв;
- взяли участь 6 груп (по 18-27 осіб);
- усі вони є реальними навчальними групами;
- результати 8 та 9 класів (8 – 2 групи, 9 – 1 група) були загальними; для 10 та 11 класів (10 – 1 група, 11 – 2 групи) були об'єднані.

Методика, застосована у 2012 р.:

- тестування в одному з київських коледжів;
- взяли участь 4 групи (по 9-26 осіб);
- усі вони є реальними навчальними групами;
- результати 8 та 9 класів (2 групи) були загальними; для 10 та 11 класів також були об'єднані.

Аналіз та інтерпретація зв'язків між індивідуальними особливостями та активністю в соціальних мережах

Методики, застосовані у 2013 р.:

Таблиця 1.1

Результати статистичного дослідження активності в соціальних мережах серед старшокласників

№ питання	Класи	
	8-9	10-11
1	Кожного дня – 78% Через день – 16% Не користуються – 6%	Кожного дня – 87% Через день – 13%
2	1 – 74% 2 – 25% 3 – 1%	1 – 54% 2 – 33% 3 – 4%
3	роки – 51% роки – 25% 3+ років – 24%	2 роки – 50% 3 роки – 21% 3+ років – 29%
4	1 рік – 17% 2 роки – 41% 3 роки – 22% 3+ років – 20%	1 рік – 20% 2 роки – 38% 3 роки – 18% 3+ років – 24%
5	12 років – 18% 13 років – 39% 14 років – 43%	15 років – 3% 16 років – 53% 17 років – 44%
7	До 50 – 13% 51-100 – 34% 101-200 – 29% 200-300 – 22% 700+ – 1%	До 50 – 21% 51-100 – 23% 101-200 – 16% 200-300 – 28% 300-400 – 14%
8	1/3 – 3% 1/2 – 4% 2/3 – 56% Всіх – 37%	1/2 – 14% 2/3 – 44% Всіх – 42%
10	Дополное – 98% Заміщує – 2%	Дополное – 69% Заміщує – 31%

- тестування в університеті «КРОК»;
- взяли участь 2 групи (по 20 осіб);
- усі вони є реальними навчальними групами.

- Розшифровка показників:**
Айзенка, темперамент:
- екстраверсія;
 - нейротизм.

Таблиця 1.2

Результати дослідження використання соціальних мереж серед старшокласників у 2012 році

№ питання	Класи	
	8-9	10-11
1	Кожного дня – 83% Через день – 13% Не користуються – 4%	Кожного дня – 84% Через день – 14% Не користуються – 2%
2	1 – 74% 2 – 25% 3 – 1% 4 – 16%	1 – 49% 2 – 10% 3 – 9% 4 – 32%
3	2-3 роки – 77% 3+ років – 33%	Рік – 17% 2-3 роки – 39% 3+ років – 44%
4	1 рік – 13% 2-3 роки – 66% 3+ років – 21%	1 рік – 33% 2-3 роки – 38% 3+ років – 29%
5	12 років – 13% 13 років – 53% 14 років – 34%	15 років – 71% 16 років – 18% 17 років – 1%
6	Так – 56% Ні – 44%	Так – 38% Ні – 62%
8	До 50 – 3% 51-100 – 17% 101-200 – 23% 200-300 – 27% 300-400 – 19% Більше – 11%	До 50 – 7% 51-100 – 42% 101-200 – 19% 201-300 – 15% 301-500 – 11% Більше – 6%
9	Менше – 3% 1/3 – 3% 1/2 – 5% 2/3 – 48% Більше 90% – 41%	Менше – 1% 1/3 – 12% 1/2 – 11% 2/3 – 5% Більше 90% – 71%
11	Дополнює – 93% Заміщує – 7%	Дополнює – 54% Заміщує – 46%
13	Так – 14% Ні – 86%	Так – 56% Ні – 44%
14	Так – 69% Ні – 31%	Так – 52% Ні – 48%

Результати дослідження індивідуально-психологічних особливостей спілкування

№	Імя	Проведенные методики и их результаты:											Авторский			
		Айзенк. Темперамент		Бойко. Защитные стратегии			Бойко. Барьеры в общении					Время	Кол. друзей	Чат	Знакомые	
		Экстраверсия	Нейротизм	Миротлюбие	Избегание	Агрессия	Д	П	Р	Н	С					Общий бал
1	Влада	19	11	6	4	14	2	4	1	0	2	7	5	170	6	97%
2	Алексей	10	18	10	10	4	2	3	4	2	2	14	9	576	23	30%
3	Богдан	15	8	7	13	4	1	2	4	2	2	13	1	180	11	60%
4	Дмитрий	5	13	6	13	5	0	1	4	2	2	11	1	60	7	85%
5	Даниил	5	6	10	10	4	1	0	1	0	0	2	2	33	2	50%
6	Таня	15	12	10	9	5	3	4	0	1	1	9	7	85	8	99%
7	Валерия	15	17	5	9	10	3	3	1	1	1	7	8	110	11	80%
8	Влад	16	15	13	2	9	2	2	1	1	1	5	10	75	18	100%
9	Эдуард	19	13	12	1	11	2	3	0	3	1	11	12	150	13	100%
10	Дима	16	13	5	9	10	2	4	1	1	2	12	3	777	14	30%
11	Даша	18	10	10	5	9	0	3	3	0	1	9	2	198	9	98%
12	Вероника	11	19	7	11	6	3	4	4	3	3	15	4	40	6	90%
13	Полина	12	10	8	10	6	1	3	1	2	1	10	1	54	4	40%
14	Андрей	15	15	7	8	9	4	2	3	3	2	16	5	300	4	50%
15	Ярослав	8	11	5	7	12	1	1	1	2	0	4	3	40	2	30%
16	Надя	15	15	5	11	8	2	3	4	4	2	13	4	315	18	99%
17	Лена	12	7	11	2	11	0	3	0	2	2	9	2	300	7	100%
18	Леша	19	6	7	7	10	1	1	2	0	1	5	1	325	5	97%
19	Аня	12	9	9	11	4	2	4	1	1	2	13	3	56	4	70%
20	Лера	15	17	5	9	10	3	4	2	1	2	11	7	214	8	100%
21	Оля	5	6	10	10	4	1	0	2	2	1	12	2	45	3	75%
22	Настя	10	18	9	11	4	2	4	3	2	1	16	6	495	9	80%
23	Артем	8	11	5	7	12	2	1	1	2	2	9	4	90	4	100%
24	Артур	5	13	6	13	5	1	1	3	1	3	11	2	78	6	95%
25	Ярик	17	12	4	4	16	1	4	1	2	2	10	1	20	2	100%
26	Жанна	10	11	8	4	12	1	3	3	0	4	11	8	180	3	99%
27	Женя	8	18	8	8	8	4	2	3	1	1	11	4	590	5	80%
28	Вера	15	11	8	11	5	3	4	0	1	0	8	2	857	10	95%
29	Юля	17	11	5	7	12	2	3	3	1	0	5	2	112	7	70%
30	Дарина	15	13	2	7	15	1	4	3	1	0	9	6	205	8	40%
31	Тамилла	6	14	6	11	6	1	1	1	1	1	7	2	32	6	100%
32	Жека	12	10	10	8	6	0	3	0	0	0	5	2	30	5	100%
33	Аленушка	11	5	11	5	8	1	5	2	0	0	7	4	145	8	100%
34	Никита	17	4	7	3	14	1	4	0	1	1	7	6	200	12	100%
35	Оля	16	15	6	7	11	2	1	2	1	1	5	4	109	4	99%
36	Диана	14	9	8	6	10	1	1	1	2	2	5	5	190	7	90%
37	Василиса	12	16	9	6	9	3	3	4	3	3	15	6	290	12	80%
38	Катя	11	4	11	7	6	2	2	0	1	2	7	1	86	7	70%
39	Ирина	15	5	8	5	11	2	3	1	0	1	11	4	220	9	96%
40	Максим	17	16	7	7	10	1	1	2	2	1	8	5	98	3	100%

Бойко, стратегії захисту:

- миротлюбність;
- уникнення;
- агресія.

Бойко, емоційні бар'єри:

- Д – дозування емоцій, невміння управляти ними;
- П – неадекватний прояв емоцій;
- Р – слабка вираженість емоцій;
- Н – вираженість негативних емоцій;
- С – небажання зближуватися з людьми на емоційній основі.

Авторська методика:

- час проведений у соціальних мережах на день;
- кількість «друзів» у мережі;
- відсоткове відношення реальних знайомих до віртуальних у мережі.

Тенденція, що заслуговує на увагу, – підвищення інформатизації соціальних мереж. Соціальні мережі стали поєднувати в собі всі основні види комунікації і підтипи сайтів. Так, соціальна мережа ВКонтакте поєднала в собі чат, мікроблог, поштовик, відеоблог, а також безліч інших функцій. Користувачі позитивно поставилися до самої ідеї подібної інтеграції, що одразу ж позначилося на відвідуваності профільних сайтів.

Можна виділити так:

- користувачі все раніше реєструються в соціальних мережах;
- середній вік початку використання Інтернету – 9 років;
- середній вік початку використання соціальних мереж - 10 років;
- частка реальних знайомих у соціаль-

них мережах у середньому 2/3 і зменшується;

- середня кількість друзів у студента – близько 270, і зростає (для порівняння – близько 200 у 2011 р.);

- дівчат у соціальних мережах більше, ніж хлопців, у онлайн-іграх – навпаки;

- більшість учнів 8 та 9 класів також мають телефони із сенсорним екранами, що свідчить про підвищений рівень юзабіліті (а також про «моду» цього напрямку) у подібних пристроїв, та ще раз підтверджує тенденції загального переходу на планшетні пристрої;

- більшість студентів і школярів дізнаються про культурні події через соціальні мережі;

- нейротизм, що пов'язаний зі стратегією уникнення, зростає – урахуовуючи кореляційний зв'язок з активністю в соціальних мережах, можна зробити висновок, що частка такого спілкування нині також зростає;

- невміння проявляти емоції та загальний рівень емоційних перешкод при взаємодії є на високому рівні. Це зумовлює необхідність у пошукові альтернативних методів комунікації, а за рахунок змінених емоцій і невербальні соціальні мережі можуть їм допомогти більш-менш нормально спілкуватися. Так, невміння дозувати емоції призводить до підвищення часу перебування у віртуальному середовищі, а також до збільшеної кількості «друзів»,

порівняно із середніми показниками;

- також варто відмітити, що більшість респондентів постійно спілкуються в соціальних мережах у середньому з 6-8 людьми;

- більшість респондентів проводять у соціальній мережі до 4 год на день, а середня кількість «друзів» – понад 200;

- важливо й те, що серед тих, хто використовує соціальні мережі протягом дня (від 5 год), рівень нейротизму є найвищим. Скоріше за все цей процес є двонаправленим.

Висновки

Соціальні мережі вже давно пройшли перший етап своєї еволюції, міцно зайнявши місце у світосприйнятті людини. Мережеве сприйняття багато в чому вплинуло на психологію людини, створивши низку стійких феноменів, раніше невідомих або не поширених у психології.

Основним недоліком соціальних мереж на цей час є те, що вони формують у людей помилкове переконання, що любов і дружбу легко завоювати і так само легко зруйнувати. Багато суперечливих точок зору на ті ж самі питання, що розповсюджуються в мережі, можуть заважати людині ідентифікуватися в суспільстві. Дуже серйозно найближчим часом постане питання міжкультурної взаємодії.

Варто зазначити, що зараз явно прослідковується тенденція прискорення розвитку сучасної людини, і одним із факторів цього є розвиток мережі.

Література

1. *Бабаева Ю. Д.* Интернет : воздействие на личность / Ю. Д. Бабаева, А. Е. Войскунский, О. В. Смылова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.relarn.ru/books/babaeva/iv1_07522.htm
2. *Минаков А. В.* Психологические особенности лиц, склонных к Интернет-зависимости / А. В. Минаков, Ю. Ю. Гудошникова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://psynet.carfax.ru>
3. *Корсунцев И. Г.* Субъект и виртуальная Реальность / И. Г. Корсунцев. – М. : 1998. – 258 с.
4. *Бабаева Ю. Д.* Психологические последствия информатизации / Ю. Д. Бабаева, А. Е. Войскунский // Психологический журнал. – Т. : 19, 1998 – С. 17-34.
5. *Виртуальный человек* // Газета «Известия» от 25.08.2001.
6. *Кимберли С. Янг*, «Диагноз – интернет-зависимость» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.narcom.ru/ideas/common/15.html>
7. *Исследование приоритетов пользователей Интернета в 2011 году* // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://itc.ua/search/priority+users+2011>
8. *Райгородский Д. Я.* Практическая психодиагностика / Д. Я. Райгородский. Методики и тесты. Учебное пособ. – Самара : Издательский Дом «БАХРАХ-М», 2002. – 672 с.
9. *Теория шести рукопожатий* // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ru.wikipedia.org/wiki/Теория_шести_рукопожатий